

FİLOLOGİYA ELMLƏRİ

UOT:811.111.

**AZƏRBAYCAN DİLİNİN İZAHLI LÜĞƏTLƏRİNDƏ İNGİLİS DİLİNƏKİ
İDARƏETMƏ, TƏSİSAT, TƏŞKİLAT VƏ VƏZİFƏ ADLARI BİLDİRƏN
İCTİMAİ – SİYASİ TERMINLƏR****Babayeva Aytən Müsahib qızı****Gəncə Dövlət Universitetinin Azərbaycan dili kafedrasının dissertantı****aytenbabayeva91@gmail.com**

Xülasə: Müasir ingilis dilində yeni informasiyaları özündə əks etdirən bir çox idarəetmə, təsisat, təşkilat və vəzifə adları bildirən terminlər işlənir. Anlayış baxımdan ictimai-siyasi məzmun daşıyan bu tipli terminlərin bir qismi də Azərbaycan dilinə daxil olaraq mətbuatda, idarə və təşkilat sistemində, cümlədən, ictimai kommunikasiya sahəsində işlədilir. Belə söz və terminlər mühüm ictimai-siyasi əhəmiyyət kəsb etdiyinə və ayrı-ayrı üslubi məqamlarda özünəməxsus informasiya əhəmiyyəti daşdığına görə izahlı tərtib edilmiş lüğətlərdə də qeydə alınır. Müasir dövrün informasiya tələblərinin ödənilməsindəki əhəmiyyətinə görə belə söz və terminlər onların dildə mövcud olan köhnə, ərəb mənşəli qarşılıqlarını üstələyir. Bəzi lüğətlərdə hətta yeni terminlərlə yanaşı köhnə ərəb mənşəli qarşılıqların verilməsi müşahidə edilsə də yeni terminlərin dildəki mövqeyi də çox üstünlük təşkil edir. Ona görə də hər yeni tərtib edilən izahlı lüğətdə köhnə qarşılıqların sıradan çıxmasını müşahidə etmək olur. Azərbaycan dilinin izahlı lüğətlərində belə terminlərin qeydə alınması təsadüfi deyildir. Çünki həmin terminlərdən istifadə beynəlxalq kommunikasiya prosesində qarşılıqlı ictimai-siyasi anlayış mühiti yaradılmasına xidmət edir.

Açar sözlər: izahlı, termin, populyarlıq, beynəlxalq, informasiya**Ключевые слова:** талковый, термин, популярность, международный, информация**Key word:** explanatory, term, popularity, international, information

Müasir ingilis dilində beynəlxalq informasiya mühiti üçün səciyyəvi olan idarəetmə, təsisat, təşkilat və vəzifə adları bildirən ictimai-siyasi anlayışlı terminlər işlənir. Bu cür terminlər beynəlxalq aləmdə mühüm informasiya intensivliyinə malikdir. Onların işlənmə mühiti genişlənir və başqa dillərə nüfuz edir. Azərbaycan dilində də son dövrlər belə terminlərdən geniş istifadə edildiyi müşahidə olunur. Həmin tipli terminlər öz intensivliyinə görə Azərbaycan dilinin izahlı tərtib olunmuş lüğətlərində də əks olunur.

Bu qrupa daxil olan, ingilis dilində işlənən və Azərbaycan dilinin izahlı lüğətlərində qeydə alınan xüsusilə populyar xarakterli ictimai-siyasi terminlərə dair aşağıdakıları nümunə göstərmək olar: *administrasiya* (lat. administration), *avtnomiya* (yun.autonomy), *avtokratiya* (yun.autocracy), *avtoritarizm* (fr.authoritarianism), *diktator* (lat.dictator), *prezident* (lat.president), *spiker* (ing.speaker) və s.

Müasir beynəlxalq informasiya dövründə alınma terminlərin işlədilməsinə meyilliyin artması daha çox müşahidə olunur. Müasir ingilis dilində işlənən beynəlxalq səciyyəvi idarəetmə, təsisat və vəzifə bildirən ictimai-siyasi terminlərin güclü potensialı vardır. Həmin terminlərin lüğətlərdə işlənməsi barəsindəki təfərrat aşağıdakı kimidir.

Administrasiya. *Administrasiya* termini mənşəcə latın dilinə məxsusdur. *Administrasiya* termini Azərbaycan dilində ərəb mənşəli *inzibatçılıq* qarşılığı ilə anlaşılmışdır. Bu mənada hətta Azərbaycan dilində *inzibati idarəetmə*, *inzibati bina*, *inzibatçılıq* sözləri də işlədilmişdir. “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə hətta *inzibati* sözü əsasında formalaşmış *inzibati ərazi quruluşu* termini də (s.130) qeydə alınmışdır. İngilis dili mənbələrində də

administrasiya termininin *inzibati* anlayışı üzrə mənalandırıldığı müşahidə edilir [1]. *Administrasiya* termini “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində qeydə alınmamışdır. Bunun əvəzinə termin kimi II cildə, *inzibat*, *inzibatçı*, *inzibatçılıq*, *inzibati* sözlərinin qeydə alındığına rast gəlmək olur (s.563). *Administrasiya* termini “Yeni sözlər və yeni mənalər lüğəti”ndə qeydə alınmışdır (s.14).

İnzibat əsaslı söz və terminlərə bu lüğətdə təsadüf edilmir. *Administrasiya* termini “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə ayrıca qeyd edilmişdir (s.10). *Administrasiya* termini “Yeni alınma sözlər lüğəti”nə daxil edilmişdir (s.23). Bu lüğətdə ərəb mənşəli *inzibati* sözü yoxdur. *Administrasiya* termini “Məktəblinin alınma sözlər lüğəti”ndə (s.14) qeyd olunmuş, *inzibati* sözü isə buraya daxil edilməmişdir. Vaxtı ilə *administrasiya* anlayışını bildirən *inzibati* sözünün lüğətlərdə adda-budda işlənməsi onu göstərir ki, artıq həmin söz beynəlxalq səviyyəli *administrasiya* termininin qarşılığında geriye çəkilməkdədir. *Administrasiya* terminində olduğu kimi *avtonomiya* termini də vaxtı ilə işlək olmuş *müxtariyyət* sözünü üstələyir. *Avtonomiya* termini yunan mənşəlidir. Mənası konstitusiya çərçivəsində özünüidarəetmə hüququna malik olan qurum deməkdir [5]. *Avtonomiya* termini Azərbaycan dilində qismən yeni olduğu üçün “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) düşməmişdir. Ancaq bu lüğətdə bunun əvəzinə *müxtariyyət* qarşılığı vardır (s.371). “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) *avtonomiya* yox, *avtonom* termini (s.64) qeydə alınmışdır. Ancaq *müxtariyyət* sözü ilə bağlı *muxtar*, *müxtariyyət*, *müxtariyyətçilik*, *müxtariyyətlilik*, *muxtarlıq* (s.453) sözləri həmin lüğətə daxil edilmişdir.

Avtonomiya termini kimi onun qarşılığı olan *müxtariyyət* termini də “Yeni sözlər və yeni mənalər lüğəti”ndə də qeyd edilməmişdir. *Avtonomiya* termini “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildinə də düşməmişdir. Lüğətin III cildində isə *muxtar*, *müxtariyyət*, *müxtariyyətlilik* sözləri qeydə alınmışdır. “Mediada işlənən alınma sözlər lüğəti”ndə həm *avtonomiya* (s.33), həm də *müxtariyyət* (s.148) terminləri vardır. *Avtokratiya* termini də Azərbaycan rəsmi işgüzar üslubunda, kütləvi informasiya vasitələrində və mediada mövqə üstünlüyü əldə etməkdədir. *Avtokratiya* termini əvəzinə vaxtı ilə Azərbaycan dilində ərəb mənşəli *mütləqiyyət* qarşılığı işlənmişdir. Bu termin mənşəyinə görə yunan dilinə məxsusdur. İngilis dilində bu termin ictimai-siyasi məzmununu genişləndirərək beynəlxalq səciyyə qazanmışdır. *Avtokratiya* termini ictimai-siyasi arenada mütləqiyyətçilik, despotizm, qeyri-məhdud, demokratik təsisatlardan kənar, hakimiyyətin bir əldə toplanması anlayışını bildirir [6]. *Avtoritarizm* termininin ictimai-siyasi məzmunu hər hansı bir qrupun, klanın hökmranlıq etdiyi antidemokratik, təkbaşçılıq hakimiyyət rejimi mənasındadır. *Avtoritarizm* rejimi insan hüquq və azadlıqlarının boğulması, cəmiyyət üzvlərinin icbari olaraq rejimin əsarətinə düşməsi anlayışını bildirir. İngilis dili mənbələrində də *avtoritarizm* insan hüquqlarının pozulması, tək hakimiyyətlilik və istibdad anlayışı üzrə mənalandırılır [7].

Avtoritarizm termini “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) qeydə alınmışdır (s.47). Həmçinin, lüğətdə *avtoritarizm* termininə aid qarşılıq kimi işlədilə bilən *təkbaşçılıq* sözü də işlənmişdir (s.481). Doğrudur, *təkbaşçılıq* sözü *avtoritarizm* termininin bildirdiyi anlayışa uyğun gəlir və bunlar sinonim kimi işlədilə də bilər. Lakin *avtoritarizm* termini beynəlxalq səciyyəli olduğu üçün ictimai-siyasi məzmun etibarı ilə daha geniş əhatədə işlənir və Azərbaycan dilinin sonuncu izahlı lüğətlərində də öz əksini tapır. *Avtoritarizm* termini “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) qeydə alınmışdır (s.64). Lakin lüğətdə ayrıca olaraq *təkbaşçılıq* qarşılığı verilmişdir. Görünür, lüğətdə ictimai-siyasi mənə daşıyan beynəlxalq terminə xüsusi üstünlük verilir. “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində isə *avtoritarizm* termini qeydə alınmamışdır. Bunun əvəzinə lüğətin IV cildində “*Rəhbərliyin bir adamın əlində olduğu iş üslubu*” mənasındakı *təkbaşçılıq* sözü (s.295) işlədilir. “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə isə *avtoritarizm* termini “*İnsan*

hüquqlarının, azadlığın boğulması, cəmiyyətin özündən asılı vəziyyətə salınması, idarəetmə sistemində bir qrup şəxslərin, ictimai təşkilatın, hər hansı siyasi partiyanın hakimiyyətə gəlməsi ilə səciyyələnən dövlət-hüquqi rejim” [16, s.25-26] kimi mənalandırılır. Burada, eyni zamanda *təkbəşçilik* sözü idarəetmənin təkbəşinə həyata keçirilməsi və başqaları tərəfindən qərarların hökmən məcburi icra olunması rejimi kimi mənalandırılır [16, s.329].

Avtoritarizm termini “Yeni alınma sözlər lüğəti”ndə zor hakimiyyəti, təkbəşçilik hakimiyyəti, icbariliyə əsaslanan antidemokratik idarə üsulu mənasında şərh edilir [10, s.51]. Şərh olunan terminin daşdığı leksik-semantik anlayış Azərbaycan dilindəki *təkbəşçilik* sözü ilə uyğun gəldiyinə görə hesab etmək olar ki, dildə onun qarşılığına ictimai-siyasi don geydirib işlətmək mümkündür. Lakin *avtoritarizm* termini beynəlxalq aləmdə tanındığı üçün bu terminin işlədilməsinə daha artıq meyllilik yaranmışdır.

Azərbaycan dilinin lüğətlərində dövlətçilik, dövlət qurumları, dövlət hakimiyyəti anlayışı bildirən ictimai-siyasi terminlərlə yanaşı ictimai-siyasi vəzifə və təsisat adları bildirən bir sıra söz və terminlərin daxil olduğu da müşahidə edilir. Bunların xüsusilə öz populyarlığı ilə diqqəti cəlb edən və lüğətlərdə daha çox əks olunanlarına dair *diktator*, *prezident*, *spiker* və s.

Diktator termini Azərbaycan dilində köhnədən ərəb mənşəli *hakimi-mütləq* izafət tərkibi ilə mənalandırılmışdır. *Diktator* termini müasir dövrdə dövlətçilikdə qeyri-məhdud hakimiyyətə malik olan dövlət başçısı anlamında işlədilir. *Diktatorun* başçılıq etdiyi dövlət də buna münasib olaraq diktatura dövləti adlandırılır. İngilis dili mənbələrində də *diktator* termini qeyri-məhdud səlahiyyətə malik olan ölkə başçısı, dövlət rəhbəri və ya işində diktatura rejimi yaradan şəxs anlayışında mənalandırılır [9]. *Diktator* termini mənşəcə latın dilinə məxsusdur. İngilis dilində populyar işlənən ictimai-siyasi terminlər tərkibinə daxildir və Azərbaycan dilinin izahlı tərtib olunmuş lüğətlərində də qeydə alınmışdır. *Diktator* termini “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) qeydə alınmışdır (s.185). Bu termin, həmçinin “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) də (s.165) qeydə alınmışdır. “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildinə də (s.622) *diktator* termini qeydə alınmışdır. *Diktator* termini “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə də qeydə alınmışdır (s.62). *Diktator* termini “Yeni sözlər və yeni mənalər lüğəti”ndə, “Yeni alınma sözlər lüğəti”ndə, “Jurnalistika terminləri lüğəti”ndə, “Mediada işlənən alınma sözlər lüğəti”in, “Məktəblinin alınma sözlər lüğəti”ndə xüsusi olaraq qeydə alınmamışdır. Bununla birlikdə *diktator* termini “Heydər Əliyevin siyasi dilinin lüğəti”nə daxil edilmişdir (s.86). *Diktator* termininin izahlı tərtib olunmuş bəzi lüğətlərə düşməməsinin səbəbini həmin lüğətlərdə daha çox yeni sözlərin verilməsi prinsipinə riayət olunması meylliliyi ilə izah etmək olar.

Prezidium sözü ictimai-siyasi termin kimi müəyyən mənada təsisat və təşkilatçılıq anlayışı bildirir. Konkret olaraq *prezidium* termini irəliddə oturan, sədrlik edən, təşkilati işlərini iclas və qurultayları, böyük yığıncaqları idarə edən aparıcı, səlahiyyətli heyət mənasında anlaşılır. *Prezidium* termini mənşəcə latın dilinə məxsusdur. İngilis dilində də bu termin xüsusi populyarlıq bildirir və mənbələrdə də həmin mənada şərh edilir [15]. *Prezidium* termininə dair anlayış Azərbaycan dilində ərəb mənşəli *rəyasət* sözü ilə ifadə olunmuşdur. Lakin artıq beynəlxalq terminlərin işlənməsinə meyllilik artdığından *rəyasət* sözü bir qədər kölgəyə keçmiş kimi hesab edilir. Ancaq “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) həm *prezidium* (s.417) və həm də *rəyasət* (s.425) sözləri qeydə alınmışdır. “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) də *prezidium* (s.518) termini ilə birlikdə onun *rəyasət* (s.536) qarşılığı qeydə alınmışdır. “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin III cildində *prezidium* termini qeydə alınmamışdır. Bunun əvəzinə lüğətdə *rəislik*, *başçılıq*, *rəhbərlik*, *rəyasət heyəti*, *iclas* və ya *müəviriyyənin seçilən rəhbər orqanı* mənasında *rəyasət* (s.655-656) sözü qeydə alınmışdır. “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə *prezidium* termini ilə yanaşı (s.234)

rəyasət heyəti kimi qarşılıq (s.249) da verilmişdir. “Məktəblinin alınma sözlər lüğəti”ndə *prezidium* termini var (s.182) *rəyasət* qarşılığı yoxdur. “Yeni alınma sözlər lüğəti”ndə bu sözlərin heç biri qeydə alınmamışdır. “Mediada işlənən alınma sözlər lüğəti”ndə ancaq *prezidium* termini (s.176) qeydə alınmışdır. “Jurnalistika terminləri lüğəti”ndə *prezidium* və *rəyasət* sözlərinin heç biri qeyd olunmamışdır. “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə də həmin sözlər qeyd olunmamışdır. Buradan anlaşılan budur ki, birincisi, *rəyasət* sözü artıq köhnəlmiş hesab edildiyindən lüğətlərə düşməmişdir, ikincisi isə *prezidium* sözünün bəzi lüğətlərdə qeydə alınmaması onun ən yeni alınma olmadığına nəticəsidir.

Dövlətçilik və rəhbərliklə bağlı olan *prezident* sözü də ingilis dilindəki populyar ictimai-siyasi terminlər tərkibinə daxildir. Bu termin ingilis dili mənbələrində olduğu kimi Azərbaycan dili lüğətlərində də öz əksini tapır. Termin mənşəcə latın dilinə məxsusdur. Hərfi mənada *prezident* sözü öndə, qarşıda, irəlidə əyləşən mənasını bildirir. İctimai-siyasi anlayışına görə *prezident* sözü *Respublika formasına malik olan ölkələrdə dövlət başçısı vəzifəsidir. Parlamentli və prezidentli respublikalarda Prezident daxili işlərdə böyük səlahiyyətə malik deyildir. Burada əsas funksiyaları hökumət başçısı həyata keçirir. Prezident sözü eyni zamanda bəzi ictimai təşkilatların rəhbəri anlayışına da malikdir* [16, s.175-176].

Prezident sözü ingilis dilinə latın dilindən keçməsinə baxmayaraq bu dildə daha geniş anlayış və işlənmə mühiti qazanmışdır. Azərbaycan dilində *prezident* sözünün xüsusi termin qarşılığı yoxdur. Ona görə də dövlət başçısı və ya digər elmi və ictimai təşkilat rəhbərlərinə dair vəzifə adı bildirmək üçün *prezident* sözündən istifadə edilir. İngilis dili mənbələrində də *prezident* sözü ölkə başçısı və həm də digər müvafiq təşkilat və qurumların rəhbəri mənasında işlədilir [14]. *Prezident* sözü xüsusən dövlət başçısı anlamında geniş işləklik mühiti qazandığına görə “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) (s.417) qeydə alınmışdır. *Prezident* sözü həmçinin, “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) qeydə (s.518) alınmışdır.

Spiker termini mənşəcə ingilis dilinə məxsusdur. *Spiker* sözünün hərfi mənası danışan, natiq anlayışından ibarətdir. *Spiker* termini bəzi ölkələrdə parlament və ya palata sədri, eyni zamanda, konfrans, debat və s. toplantılarda əsas məruzəni təqdim edən natiq anlayışı bildirən söz kimi izah edilir [10, s.320]. *Spiker* termininin danışan, natiq, məruzəçi, parlament və ya palata sədri mənası ingilis dili mənbələrində də qeyd olunur [17]. Azərbaycan dilində *spiker* sözü əvəzinə bir qayda olaraq *parlament sədri*, Milli Məclis sədri sözləri işlənmişdir.

Ombudsman termini də ictimai-siyasi anlayış üzrə vəzifə bildirən sözlər qrupuna daxildir. *Ombudsman* termini mənşəyinə görə siveç dilinə məxsusdur. *Ombudsman* termini parlament tərəfindən təyin olunan, insan hüquq və azadlıqları qoruması tətbiqi və təsdiqi işini araşdıran, nəticələri barədə ictimaiyyətə məlumat çatdıran müvəkkil vəzifəsidir. *Ombudsman* vəzifəsi Azərbaycan qanunvericiliyində nisbətən yenidir. Bu termin Azərbaycan dilindəki ərəb mənşəli *müvəkkil* sözünə məxsus anlayış bildirir. Lakin *müvəkkil* sözü *ombudsman* termini qarşısında demək olar ki, öz işləkliyini məhdudlaşdırmaqdadır. İngilis dilinə məxsus mənbələrdə də *ombudsman* termininin müvəkkil anlayışı əks olunur [12].

Konsul termini mənşəcə latın dilinə məxsusdur. İngilis dilində bir dövlətin xarici bir dövlətdəki diplomatik nümayəndəsi anlayışı bildirən termin kimi işlənir [8]. Azərbaycan dilində ictimai-siyasi mənə daşıyan, diplomatik vəzifə adı bildirən *konsul* termininin xüsusi qarşılığı yoxdur. Ancaq ümumi halda *konsul* anlayışı bildirmək üçün *diplomatik nümayəndəlik* ifadəsinin işlədilməsinə də rast gəlmək olur [11, s.128]. İctimai-siyasi termin kimi *konsul* sözü “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya terminləri lüğəti”ndə (s.310) qeydə alınmışdır. *Konsul* termini “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin II cildində diplomatik vəzifə anlayışı üzrə qeydə alınmışdır (s.733).

Plenum termini mənşəyinə görə latın dilinə məxsusdur. İctimai-siyasi termin kimi *plenum* vacib dövlət və qeyri-dövlət orqanlarına məxsus məsələlərin müzakirə olunmasını həyata keçirən bir təsisatdır. *Plenum* termini ictimai-siyasi mənə kəsb etməsi etibarı ilə beynəlxalq səciyyə daşıyır və geniş populyarlığa malikdir. İngilis dilində işlək olan bu termin Azərbaycan dilinin lüğətlərində də öz əksini tapır. *Plenum* sözü “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya terminləri lüğəti”ndə (1975) qeydə alınmış (s.414) və populyarlıq qazanmış terminlərdən biridir. *Plenum* termini, həmçinin, “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya terminləri lüğəti”ndə (2021) (s.511) qeydə alınmışdır. *Plenum* termini “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin III cildində də (s.611) qeydə alınmışdır. *Plenum* termini ingilis dili mənbələrində də ictimai-siyasi məsələlərin müzakirə edildiyi geniş həcmli yığıncaq mənasında qeydə alınmışdır [13].

Təhlil olunan materiallardan göründüyü kimi ictimai-siyasi təşkilat, təsisat, idarəetmə və vəzifə adları bildirən ictimai-siyasi terminlərin böyük əksəriyyəti ingilis dili üçün də alınmadır. Lakin bu terminlər ingilis dilinin leksik-terminoloji potensialında mühüm yer tutur və beynəlxalq səviyyədə işlənir. Müasir ingilis dili üçün ictimai-siyasi anlayış üzrə mühüm əhəmiyyət daşıyan bu tipli terminlər Azərbaycan dilinin leksik-terminoloji potensialını zənginləşdirir və mənaca kütləviləşməsində heç bir ciddi maneələr baş verməsi müşahidə edilmir.

Ədəbiyyat

1. Administration. Definition of administration. [www.collinsdictionary.com /dictionary/english/administration](http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/administration).
2. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti. Bakı, Elm, 1975, 600 s.
3. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti. Bakı, Elm, 2021, 756 s.
4. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. 4 cildə, II c., Bakı, Şərq-Qərb, 2006, 792 s.
5. Autonomy. synonyms of autonomy. www.merriam-webster.com/dictionary/autonomy.
6. Autocracy. Meaning of autocracy in English: [dictionary.cambridge.org /dictionary/english/autocracy](http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/autocracy).
7. Authoritarianism. Meaning of authoritarianism in English: dictionary.cambridge.org/dictionary/english/authoritarianism.
8. Consul. Definition of consul. www.collinsdictionary.com/dictionary/english/consul.
9. Dictator. Meaning of dictator in English: [dictionary.cambridge.org /dictionary/english/dictator](http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/dictator).
10. Məhərrəmli Q. Yeni alınma sözlər lüğəti. Bakı, Az.Dövlət Tərcümə Mərkəzi, 2021, 400s
11. Məhərrəmli Q., İsmayilov R. Məktəblinin alınma sözlər lüğəti. Bakı, Altun kitab, 2014, 240 s.
12. Ombudsman. Meaning of ombudsman in English. dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ombudsman.
13. Plenum. Meaning of plenum in English. [dictionary.cambridge.org /dictionary/english/plenum](http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/plenum).
14. President. Oxford Languages. [Languages.oup.com/google-dictionary-en/](http://languages.oup.com/google-dictionary-en/).
15. Presidium. Definition and meaning. Definition of presidium. www.collinsdictionary.com/dictionary/english/presidium.
16. Sadıqova S. və başqaları. İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti. Bakı, Zərdabi Nəşr MMC nəşriyyatı, 2023, 360 s.
17. Speaker. Meaning speaker in English: [dictionary.cambridge.org /dictionary/english/speaker](http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/speaker).

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ТЕРМИНЫ, ОБОЗНАЧАЮЩИЕ НАЗВАНИЯ ОРГАНОВ УПРАВЛЕНИЯ, УЧРЕЖДЕНИЙ, ОРГАНИЗАЦИЙ И ДОЛЖНОСТЕЙ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ В ТОЛКОВЫХ СЛОВАРЯХ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА***Бабаева Айтен Мусахиб кызы******Резюме***

В современном английском языке используются термины, обозначающие множество административных, институциональных, организационных и должностных наименований, отражающих новую информацию. Некоторые из этих терминов, имеющие общественно-политическое значение, вошли в азербайджанский язык и используются в печати, административных и организационных системах, в том числе в сфере общественной коммуникации. Такие слова и термины также фиксируются в толковых словарях, поскольку имеют важное общественно-политическое значение и несут в себе уникальную информационную значимость в определенных стилистических моментах. Ввиду своей важности для удовлетворения информационных потребностей современной эпохи такие слова и термины превосходят свои более старые, арабского происхождения аналоги в языке. Хотя некоторые словари даже перечисляют старые эквиваленты арабского происхождения наряду с новыми терминами, положение новых терминов в языке также весьма доминирующее. Поэтому в каждом вновь составленном толковом словаре можно наблюдать исчезновение старых эквивалентов. Не случайно подобные термины зафиксированы в толковых словарях азербайджанского языка. Потому что использование этих терминов служит созданию среды взаимного социально-политического понимания в процессе международного общения.

SOCIO-POLITICAL TERMS DENOTING MANAGEMENT, INSTITUTION, ORGANIZATION AND JOB TITLES IN ENGLISH IN EXPLANATORY DICTIONARIES OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE***Babayeva Ayten Musahib******Summary***

Many terms denoting management, institution, organization and job titles that reflect new information are used in modern English. Some of these types of terms, which carry socio-political content in terms of understanding, have entered the Azerbaijani language and are used in the press, administrative and organizational systems, including in the field of public communication. Since such words and terms have important socio-political significance and carry a unique informational significance in certain stylistic moments, they are also recorded in explanatory dictionaries. Due to their importance in meeting the information needs of the modern era, such words and terms surpass their old, Arabic-origin counterparts in the language. Although in some dictionaries, old Arabic-origin counterparts are even observed to be given alongside new terms, the position of new terms in the language is also very dominant. Therefore, in each newly compiled explanatory dictionary, it is possible to observe the disappearance of old counterparts. It is not accidental that such terms are recorded in explanatory dictionaries of the Azerbaijani language, because the use of these terms serves to create an environment of mutual socio-political understanding in the process of international communication.

Rəyçi: prof. M.İ.Yusifov***Azərbaycan dili kafedrasının 14 fevral 2025-ci il tarixli iclasın 12 sayılı protokolu******Daxil olma tarixi 17 fevral 2025-ci il***